

AZƏRBAYCANDA SAHİBKARLIQ MÜHİTİ VƏ KİÇİK SAHİBKARLIĞIN İNKİŞAFI

Sabit Bağirov
Sahibkarlığın və Bazar İqtisadiyyatının
İnkişafına Yardım Fondu

BAKİ 2013

Vacib qeyd

Azərbaycanda yalnız kiçik sahibkarlığın rəsmi təsnifatı mövcuddur. Mikro və orta sahibkarlığın rəsmi təsnifatı yoxdur

Azərbaycanda kiçik sahibkarlığın təsnifatı (Nəzirlər Kabinetinin Qərarına əsasən, 2009)

Fəaliyyət sektoru	İşçilərin orta illik sayı	İllik dövriyyə
Sənaye və tikinti	<50	≤ 500 min AZN
Aqrar	<25	≤ 250 min AZN
Topdansatış ticarət	<15	≤ 1 milyon AZN
Pərakəndə satış, nəqliyyat, xidmətlər və digər fəaliyyətlər	<10	≤ 250 min AZN

Avropa Birliyində mikro, kiçik və orta ölçülü sahibkarlığın təsnifatı (2003-cü ildə qəbul olunub)

	İşçilərin sayı	İllik dövriyyə	Və ya	Aktivlərin balans dəyəri
Orta ölçülü	< 250	50 milyon avro		43 milyon avro
Kiçik	< 50	10 milyon avro		10 milyon avro
Mikro	< 10	2 milyon avro		2 milyon avro

ABŞ Təsnifatı

ABŞ-də istifadə olunan təsnifat:

- Mikro müəssisələr — işçilərinin sayı 20 nəfərədək olan firmalardır;
- Kiçik müəssisələr — 20-dən 100 nəfərədək;
- Orta müəssisələr — 100-dən 499 nəfərədək.

http://www.sba.gov/sites/default/files/Small%20Business%20Act_0.pdf

Türkiyə təsnifatı

Kateqoriya	İşçilərin sayı	İllik gəlir
Mikro	1 – 9	≤ 1 milyon TL (\$ 600 000)
Kiçik	10 – 49	≤ 8 milyon TL (\$ 4,8 mln)
Orta	50 – 249	≤ 40 milyon TL (\$ 24 mln)

Rusiya təsnifatı

- Предлагаем ознакомиться с полным **текстом нового закона "О развитии малого и среднего предпринимательства в РФ"**:
Установлены основные критерии отнесения субъектов МСП к категориям в зависимости от численности работников (микропредприятие - численность до 15 человек; малое предприятие - до 100 человек; среднее предприятие - от 100 до 250 человек), а также от объемов выручки от реализации товаров (работ, услуг) за отчетный период и балансовой стоимости активов, которые не должны превышать предельные размеры, устанавливаемые Правительством РФ. К категории субъекта МСП также отнесены коммерческие организации, акции которых составляющие активы паевых инвестиционных фондов - фондов венчурных инвестиций, не превышают 25% уставного капитала.
- Установлен исчерпывающий перечень субъектов МСП, которым не предоставляется государственная поддержка: кредитные организации, страховые организации, за исключением потребительских кооперативов, инвестиционные фонды, негосударственные пенсионные фонды, профессиональные участники рынка ценных бумаг, ломбарды, участники соглашений о разделе продукции, предприятия и предприниматели в сфере игорного бизнеса, а также предприятия и предприниматели, являющиеся в соответствии с НК РФ нерезидентами РФ, за исключением случаев, установленных международными договорами.
- Вводится система статистического наблюдения за деятельностью субъектов МСП путем проведения сплошных (один раз в пять лет) и выборочных статистических наблюдений (в режиме ежемесячных, ежеквартальных и ежегодных обследований в зависимости от вида субъекта МСП). Порядок проведения выборочных статистических обследований будет определяться Правительством РФ.
- Признан утратившим силу Федеральный закон от 14 июня 1995 г. N 88-ФЗ "О государственной поддержке малого предпринимательства в Российской Федерации".
- Федеральный закон вступил в силу с 1 января 2008 г., за исключением положений, касающихся полномочий Правительства РФ по установлению предельных значений выручки и балансовой стоимости активов субъектов МСП, а также проведения сплошных статистических наблюдений за их деятельностью. Данные положения вступили в силу с 1 января 2010 г.

Ukraina tәsnifatı

Закон от 22.03.2012 N 4618-VI "О развитии и государственной поддержке малого и среднего предпринимательства в Украине".

- Субъектами микро-предпринимательства являются: физ. лица, зарегистрированные в установленном законом порядке как физ. лица - предприниматели/ юр. лица - субъекты хозяйствования любой организационно-правовой формы и формы собственности, у которых среднее количество работников за отчетный период (календарный год) не превышает 10 лиц и годовой доход от любой деятельности не превышает сумму, эквивалентную 2 миллионам евро, определенную по среднегодовому курсу НБУ (ранее в законодательстве отсутствовал термин "субъект микро-предпринимательства").
- Субъектами малого предпринимательства являются: физ. лица, зарегистрированные в установленном законом порядке как физ. лица - предприниматели / юр.лица - субъекты хозяйствования любой организационно-правовой формы и формы собственности, у которых среднее количество работников за отчетный период (календарный год) не превышает 50 лиц и годовой доход от любой деятельности не превышает сумму, эквивалентную 10 миллионам евро, определенную по среднегодовому курсу НБУ (критерий по количеству работников не поменялся, а по размеру дохода увеличен - ранее объем годового валового дохода не должен был превышать 70 млн. грн.).
- Субъектами крупного предпринимательства являются юр. лица - субъекты хозяйствования любой организационно-правовой формы и формы собственности, у которых среднее количество работников за отчетный период (календарный год) превышает 250 лиц и годовой доход от любой деятельности превышает сумму, эквивалентную 50 миллионам евро, определенную по среднегодовому курсу НБУ (также повышен критерий по доходу - ранее он составлял сумму валового дохода свыше 100 млн. грн., т.е. пятикратное увеличение критерия дохода).
- Другие субъекты хозяйствования относятся к субъектам среднего предпринимательства.

<http://amm.dp.ua/20120420479/novosti/zakon-ukrainy-o-razvitii-i-gosudarstvennoy-podderzhke-malogo-i-srednego-predprinimatelstva-v-ukraine.html>

Belorusiya təsnifatı

В белорусской государственной статистике, согласно Закону Республики Беларусь от 1 июля 2010 г. № 148-З «О поддержке малого и среднего предпринимательства», классификация субъектов малого и среднего предпринимательства проводится по следующим критериям:

- ▣ индивидуальные предприниматели, зарегистрированные в Республике Беларусь;
- ▣ микроорганизации – зарегистрированные в Республике Беларусь коммерческие организации со средней численностью работников за календарный год до 15 человек включительно;
- ▣ малые организации – зарегистрированные в Республике Беларусь коммерческие организации со средней численностью работников за календарный год от 16 до 100 человек включительно;
- ▣ к субъектам среднего предпринимательства относятся зарегистрированные в Республике Беларусь коммерческие организации со средней численностью работников за календарный год от 101 до 250 человек включительно.

Azərbaycanda Kiçik Sahibkarlıq üzrə bəzi göstəricilər (Statistika Komitəsinə görə)

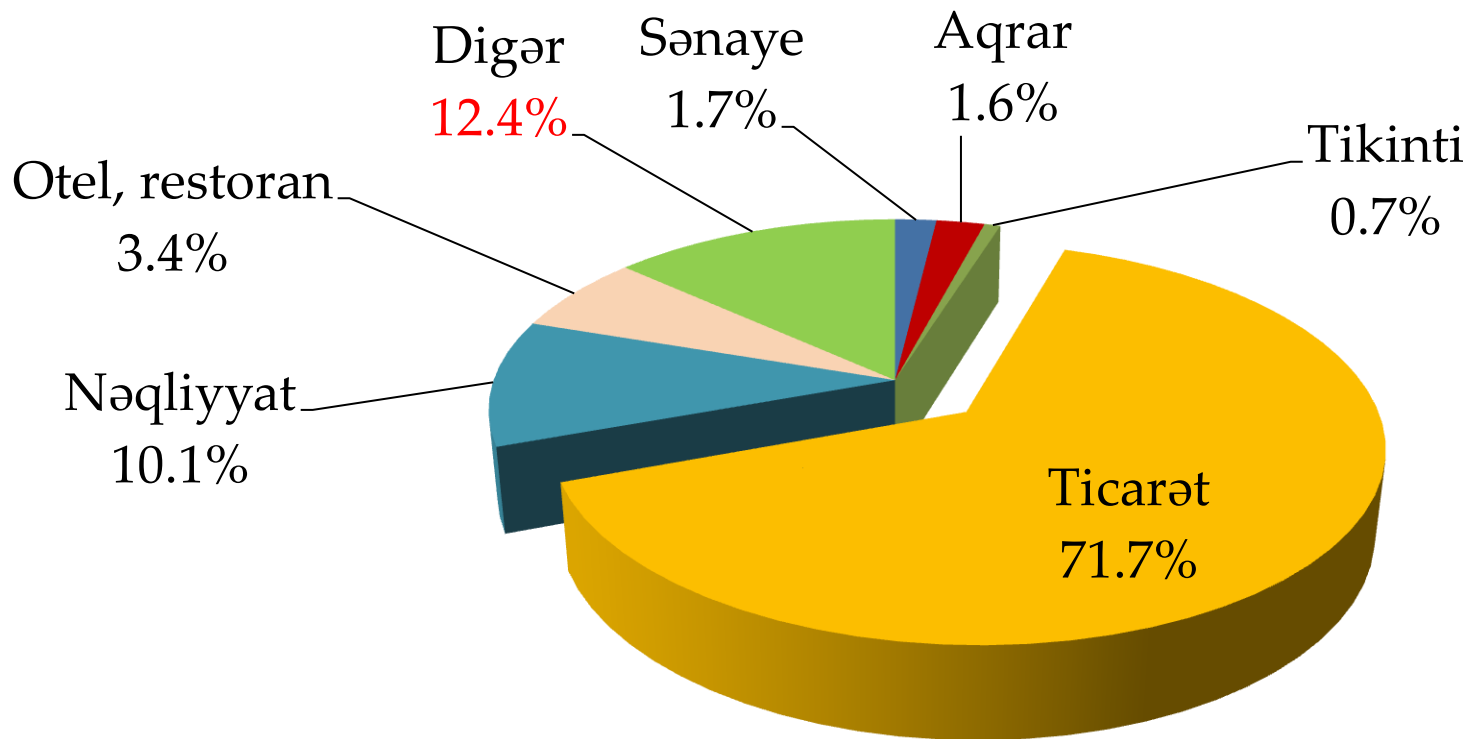
2012-ci ilin sonuna, Azərbaycanda qeydiyyatda olan cəmi 248292 kiçik sahibkarlıq subyekti var idi. Bunlardan, fərdi sahibkarların sayı 234634 olmuşdur. İqtisadiyyatın bütün sahələrində pay – 9.6%. Yaradılmış Əlavə Dəyərdə pay - 2.7%. Kiçik sahibkarlığın məşquliyyətdə payı 6.7%. Muzdlu işçilərin sayı cəmi 95503. Kiçik müəssisələrin mənfəəti 2012-ci ildə 122789.8 min AZN , zərəri isə 26184 AZN olmuşdur. Zərərlə işləmiş kiçik müəssisələrin sayı həmi ildə 2031 idi. Əsas kapitala investisiyalar 2011-ci ildə – 531627.2 min AZN təşkil etmişdir. Kreditor borclar – 24457.3 AZN.

Azərbaycanda Kiçik sahibkarlıq subyektlərinin sayı (Dövlət Statistika Komitəsinə görə)

	2007	2008	2009	2010	2011
Cəmi kiçik sahibkarlıq subyektlərinin sayı	196972	204960	205028	207120	224830
Fərdi sahibkarlar	182268	186491	186765	192588	210643

Azərbaycanda Kiçik Sahibkarlıq sektorunun strukturu

(Dövlət Statistika Komitəsi, 2012)

Kiçik biznes sektorunun əsas makro-iqtisadi göstəriciləri (2011)

	Cəmi	Bir kiçik biznesin payına düşən
İllik dövriyyə	4362.2 milyon manat	19402 manat
Əlavə dəyər	1127 milyon manat	5013 manat
Mənfəət	85.3 milyon manat	379 manat
İşçilərin orta illik sayı	90.2 min	< 1
Nominal monthly average salary	222.2 manat	
Əsas vəsaitlərə investisiyalar	737.6 milyon manat	3281 manat

ABŞ-da kiçik sahibkarlığın tənzimlənməsi

- Hazırda ABŞ-da kiçik və orta sahibkarlığın problemləri ilə 16 federal idarə və nazirlik məşğul olur. Kiçik və orta sahibkarlığı dəstəkləyən 39 proqram, 1100 kiçik və orta sahibkarlığın inşafı mərkəzi və 500 xüsusişədirilmiş kollec fəaliyyət göstərir. Bu sahənin idarə edilməsi ilə xüsusi dövlət orqanı – Kiçik Biznes Administrasiyası məşğuldur.
- ABŞ Kiçik Biznes Adminstrasiyasının (KBA) əsasının rəsmi olaraq 1953-cü ildə qoyulmasına baxmayaraq onun fəlsəfəsi və missiyası daha əvvəllərdən, xüsusilə Böyük Depressiya və II Dünya müharibəsi sıxıntılarına cavab olaraq müxtəlif agentliklər tərəfindən formalaşdırılmağa başlanıb.

Kiçik biznes ilə əlaqədar ABŞ əsas qanunları:

- Kiçik biznes haqqında Qanun (The Small Business Act) – 1953-cü ildə qəbul edilən və kiçik sahibkarlığı dəstəkləyən ilk qanundur.
- Kiçik biznes sahəsində investisiya fəaliyyəti haqqında Qanun (Small Business Investment) – 1958-ci ildə qəbul edilib
- Kiçik biznesdə yeni enerji texnologiyalarının kreditləşdirilməsi haqqında Qanun (Small Business Energy Loan Act) – 1978-ci ildə qəbul edilib
- Kiçik biznesin inkişafı haqqında Qanun (Small Business Development Act) – 1980-ci ildə qəbul edilən
- Bay-Doul Qanunu (Bayh–Dole Act) – 1980-ci ildə qəbul edilib.
- Kiçik biznesdə innovasiya fəaliyyəti haqqında Qanun (Small Business Innovation Development Act) – 1982-ci ildə qəbul edilib
- Kiçik biznesdə normativ aktların ədalətliyi haqqında Qanun (Small Business Regulatory Enforcement Fairness Act) – 1996-cı ildə qəbul edildi
- Veteranlar arasında sahibkarlığın və kiçik biznesin inkişafı Qanunu – 1999-cu ildə qəbul edilib.
- Kiçik müəssisələrdə iş yerlərinin yaradılması haqqında Qanun (Small Business Jobs Act) – 2010-cu ildə qəbul edilib

ABŞ Federal Qaydalar Kodeksi

Federal Qaydalar Kodeksi (CFR) Federal Hökumətin icra departament və agentlikləri tərəfindən Federal Qeydiyyatata salınmış ümumi və daimi qaydaların toplusudur. Aşağıda yalnız ABŞ Kiçik Biznes Administrasiyasına aid olan qaydalardan bəziləri qeyd edilir:

- 13-CFR-101 Part101 – Administration: Kiçik Biznes Administrasiyasının fəaliyyət məqsədini açıqlayır.
- 13-CFR-102 PART 102--Record Disclosure and Privacy – İnformasiya Azadlığı Qanununu əsasında verilən sorğulara cavab verərkən KBA –nın əməl etməli olduğu prosedurlardan bəhs edir.
- 13-CFR-103 PART 103--Standards for Conducting Business with SBA – KBA ilə əməkdaşlıq qurmağın standart tələblərini açıqlayır
- 13-CFR-105 PART 105--Standards of Conduct and Employee Restrictions and Responsibilities – Davranış və işçi məhdudiyyətləri və məsuliyyətləri standartlarını göstərir.
- 13-CFR-107 Part 107--Small Business Investment Companies (SBIC) – Kiçik Biznes İnvestisiya Şirkətlərinin (KBİŞ) təsis edilməsi, fəaliyyəti üçün lisenziya alınması, idarə edilməsi, nəzarət paketi və s. haqqında qaydaları müəyyənləşdirir.

Ümumilikdə Kiçik Biznes Administrasiyasına aid 30-dək qayda <http://www.sba.gov/about-sba-services/7591> ünvanında yerləşdirilib.

Kiçik Biznes Administrasiyası

- ABŞ-ın Kiçik Biznes Administrasiyası – hökumətin tərkibində müstəqil federal idarədir və yalnız prezidentə tabedir. Administrasiyanın başçısı prezidentin təqdimatı ilə ABŞ konqresi tərəfindən təsdiq edilməklə təyin olunur. KBA büdcəsi və maliyyələşdirmə istiqamətləri də həmçinin Konqres tərəfindən təsdiq edilir.
- KBA Konqresin tövsiyəsi və razılığı ilə Prezidentin təyin etdiyi Administrator tərəfindən idarə edilir. Administrator Prezident və Konqres qarşısında cavabdehdir.
- Konqresin tövsiyəsi və razılığı ilə Prezident tərəfindən təyin edilən Administrator müavini Administratorun öz vəzifələrini yerinə yetirmək imkanı olmadıqda və ya məzuniyyət dövründə İcraçı Administrator vəzifəsini yerinə yetirir.
- KBA tərkibinə 19 idarə daxildir. 2013-cü maliyyə ili üçün KBA büdcə tələbi \$948 milyondur.

KBA-nın Fəaliyyət sahələri və proqramları

60 illik tarixi ərzində Kiçik Biznes Administrasiyası kiçik sahibkarlar üçün milyonlarla kredit, kredit təminatı, müqavilə, məsləhət sessiyaları və digər dəstək formalarını təmin edib. Təşkilat demək olar ki, bütün sahibkarlıq fəaliyyəti sahələrində kiçik sahibkarlığı dəstəkləyən proqramlar həyata keçirir. Bura maliyyə və federal satınalma müqavilələrində iştirak və həmçinin idarəetmə dəstəyi də aiddir. Onun fəaliyyət dairəsinə qadınlara və silahlı qüvvələrin veteranlarına xüsusi yardım proqramları daxil edilib. KBA həmçinin təbii fəlakətlərdən zərər çəkmişlərə də kreditlər ayırır və beynəlxalq ticarət üzrə xüsusi məsləhətlər verir və yardım göstərir.

KBA beş istiqamətdə yardımlar edir:

- 1. Vəsait əlçatanlığı (biznesi maliyyələşdirmə)** – kiçik sahibkarlığın ən kiçik ehtiyacları üçün mikro-kreditləşdirmədən tutmuş böyük miqdarda borc və avadanlıqlardan ibarət əhəmiyyətli sərmayə kapitalı ilə təmin edilməsi.
- 2. Sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi (təhsil, məlumatlandırma, texniki yardım və təlimlər)** - KBA bütün ölkə üzrə 1800 -dən artıq məntəqədə istər yeni başlayan, istərsə də artıq oturmuş kiçik sahibkarlar üçün internet vasitəsilə üzbəüz pulsuz fərdi məsləhətlər verdiyi kimi, çox aşağı qiymətə təlimlər də təşkil edir.

KBA beş istiqamətdə yardımlar edir:

3. Hökumət müqavilələrində (Federal satınalmalar) iştirak – Kiçik sahibkarlıq haqqında Qanununun 15(g) bölməsinin verdiyi mandata uyğun olaraq Administrasiyanın Hökumət Müqavilələri İdarəsi digər federal departamentlər və agentliklərlə birgə qarşıya ilkin hökumət kontraktlarının qanunla müəyyən edildiyi kimi 23 faizinin kiçik sahibkarlığa ayrılmasına nail olmaq məqsədi qoyub.

4. Vəkillik (kiçik biznesin maraqlarının müdafiəsi) – 1978-ci ildə yaradılmış Vəkillik İdarəsi Konqressin qəbul etdiyi qanunları nəzərdən keçirərək onların kiçik sahibkarlığın mənafeyinə nə dərəcədə uyğun olduğunu müəyyən edir. İdarə eyni zamanda müxtəlif tənzimləyici qayda və tələblərin kiçik sahibkarlığa təsirini də qiymətləndirir. Bundan başqa Vəkillik İdarəsi Amerikada kiçik sahibkarlıq və kiçik sahibkarlıq mühiti ilə bağlı geniş tədqiqatlar aparır. İdarənin Baş Vəkili ABŞ Prezidenti tərəfindən təyin edilir.

5. Bu siyahıya təbii fəlakətlər zamanı yardımların edilməsi də əlavə edilir.

KBA ən böyük sponsordur

Sərəncamında 45 milyarddan artıq ABŞ dolları məbləğində kredit, kredit təminatı və vençur kapital imkanları və təbii fəlakətlər zamanı əlavə olaraq 5 milyard dollarlıq kredit vəsaiti olan KBA kiçik biznesin ən iri maliyyə sponsorudur.

KBA administratoru Karen G. Mills The Small Business Resource Guide bülletenində qeyd edir ki, hazırda ABŞ-ın sayı 28 milyon olan kiçik müəssisəsi özəl sektorda iş yerlərinin 2/3 hissəsini təmin edir. Administrasiyanın əsas missiyalarından biri kiçik müəssisələri dəstəkləməklə iş yerlərinin daha da artırılmasıdır. 2012-ci ildə agentlik 30 milyard ABŞ dollarından artıq vəsaitə kredit təminatı verib və təbii fəlakətlərə məruz qalanlara yardım fəaliyyətləri çərçivəsində Sandi qasırğasından zərər görmüş milyondan artıq sahibkara, ailələrə və biznesə hüquqi yardımlar edib və məsləhətlər verib. Bunlardan başqa KBA federal hökumətlə daimi təmaslarını davam etdirərək təxminən 100 milyard dollarlıq hökumət müqavilələrinin kiçik biznesin əlinə çatmasına nail olmağa çalışır.

Türkiyədə kiçik sahibkarlıq

- Türkiyə Statistika İnstitutunun hesablamalarına görə Türkiyənin istehsal sektorunda kiçik və orta müəssisələrin sayı 3 milyondan çoxdur və bu ümumi müəssisələrin 98,0 – 99,0% təşkil edir. İstehsal sektorunda çalışanların 78%-i kiçik bizneslə məşğuldur.
- Türkiyədə kiçik və orta sahibkarlığı müəyyən edərkən əsas meyar olaraq müəssisədə çalışan işçi və qulluqçuların sayı və müəssisənin illik gəliri götürülür. Lakin ölkənin müxtəlif təşkilatları bununla bağlı fərqli hədudlar təyin ediblər. Kiçik biznesin inkişafı və dəstəklənməsi problemləri ilə məşğul olan KOSGEB dövlət təşkilatı kiçik müəssisələri belə təsnif edir:

Türkiyədə kiçik və Orta sahibkarlığı tənzimləyən dövlət qurumu

Kiçik və Orta sahibkarlığın inkişafı ilə məşğul olan 1990-cı ildə 3624 sayılı qanunla yaradılmış dövlət təşkilatı – Kiçik və Orta Sahibkarlığın İnkişafı və Dəstəklənməsi İdarəsi Başqanlığıdır (KOSGEB). KOSGEB kiçik və orta sahibkarlığa dəstək üçün təsis edilmiş yeganə dövlət təşkilatıdır. Onun əsas vəzifəsi kiçik sahibkarlıq sahəsində dövlətin siyasətini işləyib hazırlamaq və milli və beynəlxalq təcrübənin təhlili əsasında Türkiyədə kiçik və orta sahibkarlığın inkişafına hərtərəfli kömək etməkdir. KOSGEB kiçik və orta müəssisələrlə bağlı dövlətin iqtisadi siyasətinin formalaşdırılmasında çox böyük rol oynayır.

KOSGEB məqsədi

- Kiçik və orta sahibkarlığın ölkə iqtisadiyyatında payının və səmərəliliyinin artırmaq;
- Onların rəqabətə davamlılığını artırmaq;
- İqtisadi inkişafda birgə sektorlar arasındakı integrasiyanı reallaşdırmaq;
- KOS müəssisələrinin texnoloji səviyyələrini artırmaq.

Avropa Birliyi

- Hazırda Avropada bütün müəssisələrin 98 faizini təşkil edən 20,7 milyon firma fəaliyyət göstərir ki, onların da böyük əksəriyyəti (92,2%) işçilərinin sayı 10 nəfərdən az olan müəssisələrdir. 2012-ci il üçün olan hesablamalara ([EU SMEs in 2012: at the crossroads](#)) görə Avropada ümumi işçilərin 67 faizi KOS müəssisələrində çalışır və ümumi əlavə dəyərin 58 faizi onların payına düşür.
- Avropada kiçik və orta sahibkarlığın iki müxtəlif modeli mövcuddur. Birinci modelə aid edilən və işçilərin orta sayının çox az, lakin daha çox iş yerləri yaratmaq və saxlamaları ilə seçilən müəssisələr cənubi Avropa ölkələri (Portuqal, İspaniya, İtaliya, Yunanıstan, bəzən onlara Fransanı da əlavə edirlər) üçün səciyyəvidir. İkinci model müəssisələr - işçilərin orta sayının çox, məşğulluğun saxlanmasında isə daha az paya sahib olanlar isə daha çox mərkəzi Avropa ölkələrində (Almaniya, Avstriya, Hollandiya) daha geniş yayılıb.

Avropa Birliyi

Avropada kiçik biznesin tənzimlənməsi və dəstəklənməsində əsas məqsədlər bunlardır:

- Avropa Birliyinin vahid daxili bazarının möhkəmləndirilməsi;
- inzibati baryerlərin aradan qaldırılması;
- qanunverici bazanın unifikasiyası, daha dərin iqtisadi əməkdaşlıq üçün Avropa Birliyi ölkələrinin qarşılıqlı təsirinin gücləndirilməsi.

Avropa Birliyi

2000-ci ildə "Kiçik müəssisələr üçün Avropa xartiyası" ("European Charter for Small Enterprises") qəbul edilib. Avropa ölkələri hökumətləri bu sənəddə kiçik müəssisələrin böyük potensialını tanıdılar, sahibkarlıq ruhunun yüksəldilməsinin, şəxsi biznesin təşkili üçün əlverişli şəraitin yaradılmasının, KOS -ların peşəkarlığı, etibarlılığı və çevikliyi kimi dəyərlərin əhəmiyyətini etiraf etdilər, hətta əgər sahibkarın əvvəlki cəhdləri çox uğurlu olmamışdısa belə, özəl biznesin yaradılmasının təkrar cəhdləri üçün əlverişli şəraitin təmin edilməsinin əhəmiyyətini vurğuladılar.

Avropa Birliyi

2008-ci ilin iyunundan "Kiçik biznes haqqında Qanun" (A "Small Business Act" for Europe) qüvvəyə mindi və bu qanun KOS barəsində Avropa Birliyi siyasətinin bütün prioritetlərini yerbəyer etdi. Qanun KOS barəsində effektiv siyasətin formalaşması, həmçinin onun inkişafına mane olan əsas problemlərin həlli yolu ilə "Əvvəlcə Kiçik haqqında düşün" ("Think Small first" principle) əsas prinsipinin reallaşdırılmasına yönəldilmişdir.

Avropa Birliyi

Avropa Birliyində kiçik və orta sahibkarlığın tənzimlənməsi və dəstəklənməsi fəaliyyətləri aşağıdakılardan ibarətdir:

- müvafiq qanunverici və normativ bazanın işlənilib-hazırlaması;
- xüsusi institutların təşkil edilməsi;
- maliyyə resurslarına və innovasiyalara əlçatanlığın asanlaşdırılması;
- tam və vaxtında verilən informasiya ilə təminat;
- işçilər üçün təlimlərin təşkili.
- Müxtəlif fəaliyyətlərin bu məcmusu kiçik və orta sahibkarlığın bütün Avropa Birliyi ölkələrinin təsərrüfatında əhəmiyyətli yer tutan iqtisadi sektora çevrilməsinə gətirib çıxarıb.

Avropa Birliyi

Avropada kiçik biznesə dəstək siyasəti dövlətlərin fəaliyyəti və Avropa Birliyi himayəsi altında reallaşdırılan xüsusi proqramlar vasitəsilə həyata keçirilir. Kiçik biznesin dəstəklənməsi tədbirlərinin maliyyələşdirilməsi Avropa Birliyinin Regional İnkişaf Fondu, Sosial Fond kimi struktur fondları tərəfindən təmin edilir.

Avropa Birliyi

Avropa Birliyi səviyyəsində kiçik və orta sahibkarlıq sektorunun maliyyələşdirilməsi üçün iki əsas proqram qüvvədədir. Onlardan biri perspektivli müəssisələrin risk kapitalının təminatına yönəldilmişdir və start kapitalının 50 faizinə, həmçinin beş il müddətinə qaytarılması şərti ilə istismar xərclərinin də 50 faizinə qədər kreditlərin verilməsini nəzərdə tutur. İkinci - "Eurotech" - qarşılıqlı zəmanətli 13 fondan ibarət şəbəkə qurub və onlar dövlətlərarası xarakterli yüksək texnologiya layihələrinə investisiyalar üçün kreditlər ayırır və struktur-böhran sahələrinə, həmçinin ekoloji layihələrə sərmayə qoymağa kömək edirlər.

Azərbaycanda sahibkarlıq mühitini qiymətləndirən beynəlxalq qurumlar

- Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası («Doing Business» Hesabatı);
- Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı;
- İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı;
- Asiya Bankı;
- ABŞ-ın «Heritage Foundation» təşkilatı;
- Kanadanın Fraser İnstitutu;
- Müxtəlif konsaltinq və auditor şirkətləri;

BMK-nın «Doing business, 2013» hesabatında sahibkarlıq mühitinin indikatorları

185 ölkə arasında Azərbaycan 67-ci yerdədir. O cümlədən ayrı-ayrı indikatorlar üzrə Azərbaycanın yeri:

1. Biznesə başlamaq -	18-ci;
2. Tikintiyə icazənin alınması -	177-ci yer;
3. Elektrik enerji sisteminə qoşulmaq -	175-ci yer;
4. Mülkiyyətin qeydiyyatı -	9-cu yer;
5. Kreditin əlçatanlığı -	53-cü yer;
6. İnvestorun müdafiə olunması -	25-ci yer;
7. Vergilərin ödənilməsi -	76-cı yer;
8. Xarici ticarət -	169-cu yer;
9. Kontraktın pozulması -	25-ci yer;
10. Biznesin bağlanması -	95-ci yer

Heritage Foundation və Wall Street Journal-nın «Index of Economic Freedom» illik hesabatları

Fondun hazırkı metodologisinə əsasən İqtisadi Azadlıq İndeksi (İAİ) 5 sahə üzrə müəyyənləşdirilir:

- Hökumətin ölçüsü
- Qanunvericilik və mülkiyyət hüququ;
- Maliyyə bazarında vəziyyət;
- Beynəlxalq ticarətin sərbəstliyi;
- Tənzimləmə

Beləliklə, iqtisadi azadlığın təmin edildiyi ölkədə fəaliyyət göstərmək o deməkdir ki:

1. Sənin mülkiyyət hüquqların dövlət tərəfindən tam qorunur;
2. Sən hakimiyyət qollarının korrupsiya təzyiqlərinə məruz qalmırsan.
3. Sənin gəlirlərindən ödənilən vergilər böyük deyil;
4. Sənin biznesin dövlət mülkiyyətində olan müəssisələrin haqsız rəqabəti ilə qarşılaşmır və dövlət sənin işlərinə əsassız müdaxilə etmir;
5. Sən çox asan və qısa müddətdə özəl şirkət və ya digər sahibkarlıq subyekti yarada bilərsən;
6. Sən işçilərin işə qəbulunda və işdən azad edilməsində dövlətin ağır tənzimləyici qaydalarından əziyyət çəkmırsən;
7. Sənin biznesin yüksək inflyasiya və qiymətlərin dövlət tərəfindən tənzimlənməsi şəraitində baş vermir;
8. Sənin xaricə ticarətində tətbiq edilən tariflər ağır deyil;
9. Sənin biznesinlə əlaqəli sərmayə yatırımları və axınları sərbəstdir;
10. Sənin bank sirrin qorunur;

Azərbaycanda sahibkarlığın inkişafına mane olan amillər

- ✓ Qanunların aliliyi hələ ki tam təmin edilməyib;
- ✓ İnhisarlar;
- ✓ İnzibati baryerlər;
- ✓ Korrupsiya;
- ✓ Qanunvericilikdəki boşluqlar və ziddiyyətlər;
- ✓ Maliyyə resurslarının əldə olunması şərtləri

Sahibkarlıq fəaliyyətində əsas addımlar

1. Şəxs tərəfindən sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaq barədə qərarın qəbul edilməsi;
2. Bizne-ideyanın formalaşdırılması;
3. Biznes-layihənin hazırlanması;
4. Maliyyənin təmin edilməsi;
5. Biznesin qurulması;
6. Biznesin idarə edilməsi;
7. Biznesin genişləndirilməsi